

ePOOKI

OULUN AMMATTIKORKEAKOULUN TUTKIMUS- JA KEHITYSTYÖN JULKAISUT ISSN 1798-2022

ePooki 64/2018

Sädehoitotoiminnan laadun tarkastelua

Pitkänen Mari, Jussila Aino-Liisa

5.12.2018 ::

Sädehoidossa käytetään ionisoivaa tai korkeaenergistä säteilyä, jonka vaikutus syövän hoidossa perustuu vaurioiden aiheuttamiseen syöpäsolujen DNA:ssa. Sädehoitoa voidaan antaa joko ulkoisesti sädehoitolaitteella tai sisäisesti viemällä säteilylähde kehoon. Noin puolet syöpää sairastavista potilaista saa sädehoitoa jossain hoitonsa vaiheessaan osana syövän kokonaisuhoitoa. Laadun tarkastelu sädehoidon suunnittelun ja toteutuksen eri vaiheissa on oleellisen tärkeää onnistuneen lopputuloksen aikaansaamiseksi.

Pohjois-Karjalan keskussairaalan sädehoitoyksikkö on ollut toiminnassa lähes kymmenen vuotta ja yksikön käytössä on kaksi Varian Clinac iX lineaarikiihdytintä. Suunnittelukuvauksiin käytetään röntgenliikelaitoksen tiloja ja Siemens Sensation Open tietokonetomografialaitetta. Syöpätautien poliklinikan toimintasuunnitelmassa hoitokäyntimääriä oli vuonna 2017 kirjattu 6 122 ja sädehoitokäyntejä 8 810. Pohjois-Karjalan keskussairaalan syöpätautien poliklinikalla annettava sädehoito on ulkoista sädehoitoa.

Pohjois-Karjalan keskussairaalan sädehoitoyksikössä noudatetaan SiunSote-Pohjois-Karjalan sosiaali- ja terveyspalvelujen kuntayhtymän laatupoliittikkaa. Sädehoitoyksikön oman laatujärjestelmän tarkoituksena on varmistaa laadukas sädehoitotoiminta, johon liittyy olennaisesti hoidon toteuttaminen hyvien sädehoitokäytäntöjen mukaisesti, asiallinen sekä avoin sisäinen ja ulkoinen viestintä, tietoturvallisuus potilastietoja käsiteltäessä, päivittäisen työskentelyn ja toiminnan tasa-arvoisuus ja työyhteisön ohjeiden mukaan toimiminen sekä tasapuolinen työnjako. Laadun tulee näkyä sädehoitoyksikön jokapäiväisessä toiminnassa siten, että jokainen potilas saa taustoistaan, terveydentilastaan ja hoitokohteesta riippumatta ja perustellusti mahdollisimman hyvää, asiantuntevaa, suunniteltua ja korkeatasoista hoitoa jokaisena hoitopäivänä.

Pohjois-Karjalan keskussairaalan sädehoitoyksikössä laadun arvioimisessa käytetään muun muassa potilaille suunnattua kyselyä, jonka tarkoituksena on kuvailla potilaiden kokemuksia esimerkiksi saadun hoidon ja palvelun laadusta, sädehoitoyksikön tilojen viihtyvyydestä sekä hoitoihin liittyvän tiedon saannista ja riittävydestä.

Sädehoitotoiminta potilaan näkökulmasta

Sädehoidon tavoitteet riippuvat siitä, onko kyseessä syövän oireita lievittävä- eli palliatiivinen sädehoito vai kuratiivinen eli sairauden paranemiseen tähtäävä sädehoito. Kokonaisuus sekä sädehoitajakson kesto puolestaan riippuvat hyvin paljon hoidon tavoitteista ja hoitokohteesta. Sädehoitoa voidaan antaa myös muihin hoitomuotoihin yhdistettynä, kuten esimerkiksi leikkauksen jälkeisenä liitännäishoitona tai samanaikaisesti sytostaattihoidon kanssa kemosädehoitona.

Sädehoitoa saavan potilaan hoitopolku Pohjois-Karjalan keskussairaalan sädehoitoyksikössä alkaa lääkärin tapaamisella, jolloin keskustellaan muun muassa potilaan senhetkisestä terveydentilasta ja lääkityksestä, sädehoidon tavoitteesta, sen hyödyistä ja mahdollisista haittavaikutuksista sekä hoidon suunnitelmasta sisältäen sädehoidon kokonaisuuden ja sädehoitokertojen määrän. Lääkärin vastaanoton jälkeen potilas käy

röntgenhoitajan vastaanotolla, jolloin keskustellaan aikatauluista ja käytännön asioista, kuten potilaan tunnisteiden ja mahdollisen muotin tai maskin tekemisen ajankohdasta, suunnittelukuvauksen toteutuksesta ja itse sädehoidon aloituspäivästä. Useat potilaat kulkevat sädehoitoon pitkänkin matkan takaa, joten myös kulkeminen sädehoitoon sekä matkakorvausten hakeminen ovat tärkeitä keskustelun aiheita.

Potilaalle voidaan valmistaa maski tukemaan asentoa sädehoidon aikana, jotta suunniteltu sädehoito menisi tarkalleen oikealle alueelle. Aivojen ja kaulan alueen sädehoidot ovat esimerkiksi sellaisia, joissa käytetään maskia potilaan saman hoitoasennon varmistamiseksi jokaisella sädehoitokerralla. Pohjois-Karjalan keskussairaalassa jokaiselle potilaalle tehdään valokuva- ja sormenjälkitunnisteet. Tällä tavoin varmistetaan siitä, että suunniteltu sädehoito annetaan aina oikealle potilaalle. Tunnisteiden ja mahdollisen maskin teon jälkeen potilaan hoitopolun seuraava vaihe on suunnittelukuvauksessa käynti, joka suoritetaan yleensä tietokonetomografiailaitteella. Suunnittelukuvissa on tärkeä asetella potilaalle sellainen hoitoasento, jossa hän jaksaa pysyä liikkumatta jokaisen sädehoitokäynnin aikana. Suunnittelukuvat otetaan hoidettavalta alueelta lääkärin ohjeistuksen mukaisesti ja kuvauksen jälkeen röntgenhoitaja tekee tarvittaessa potilaan iholle hoidon kohdentamiseksi tatuointipisteet, joiden määrä riippuu hoitoalueesta ja lääkärin vahvistamasta sädehoidon suunnitelmasta.

Suunnittelukuvia hyödynnetään yksilöllisen annossuunnittelun toteutuksessa. Aluksi lääkäri suunnittelee potilaan hoitoalueen tietokonetomografiakuviin ja tämä jälkeen joko fyysikko tai annossuunnitteluun perehdytetty röntgenhoitaja suorittaa varsinaisen sädehoitosuunnitelman, jossa valitaan muun muassa hoitotekniikka ja kenttäjärjestelyt. Annossuunnittelun keskeisimmät tavoitteet ovat saada sädehoito suunnattua kasvaimeen ja samalla välttää tervettä kudosta eli kiinnittää erityistä huomiota säteilyn käytön optimointiin.

Ensimmäinen sädehoitokerta voidaan toteuttaa annossuunnitelman valmistuttua. Sädehoidon aloitukseen varataan normaalia sädehoitokäyntiä enemmän aikaa, sillä potilaan kanssa keskustellaan ja kerrataan sädehoidon toteutusta, hoitoasennossa pysymisen tärkeyttä, sädehoitolaitteita, hoidon kestoa sekä annetaan sädehoitoaikoja eteenpäin. Potilaan sädehoitajakson kestosta riippuen potilaalla on mahdollisesti hoitojen puolivälissä lääkärin välivastaanotto ja jokaisella on sädehoidon päätyttyä loppuvastaanotto, jolloin tarkastellaan sädehoidon toteutumista, mahdollisia sädehoidoista tulleita oireita sekä potilaan jatkohoitoa. On tärkeää, että jokainen potilas tietää seuraavat mahdolliset toimenpiteet sädehoidon päätyttyä ja on saanut selkeät ja kattavat vastaukset häntä askarruttaviin kysymyksiin.

Potilaan kokemus sädehoitotoiminnan laadusta

Pohjois-Karjalan keskussairaalan sädehoitoyksikössä laadun arvioimiseksi helmi- ja maaliskuussa 2018 käytettiin potilaille suunnattua anonyymia kyselyä, jonka tarkoituksena oli kuvailla sädehoitotoiminnan laadun toteutumista sädehoitajakson aikana. Kyselyyn vastasivat kaikki ne potilaat (n=31), joiden sädehoito kesti useamman hoitokerran ajan ja joiden sädehoito päättyi maaliskuussa 2018.

Laadulliseen osioon vastanneet potilaat (n=13) kuvailivat kokemuksiaan sädehoitotoiminnan laadun toteutumisesta seuraavasti:

- » "Olen todella kiitollinen saamastani hoitoon liittyvästä työstänne ja ystävällisestä palvelusta + joustavasta päiväohjelmasta."
- » "Kiitos hyvästä hoidosta 10+."
- » "Koin hoitajeni ajan olevani "turvassa", nyt alkaa oma hoitajaksoni. Vähän jännittää. Kiitos kaikille."
- » "Kiitos hoidoista."
- » "Hoito oli erittäin hyvää ja kaikki olivat ystävällisiä. Kiitos hyvästä hoidosta ja antoisaa kevättä."
- » "Koko hoitoprosessi on ollut todella nopeaa, heti alusta alkaen. Lääkäri ja hoitajat selvittivät hoitoon liittyvät toimenpiteet ja asiat ammattitaitoisesti ja ystävällisesti. Hoitoon on ollut helppo tulla. Kiitos kaikille hoitoon osallistuneille ja jaksamista + voimia vaativassa työssänne."

Yhtä kommenttia lukuun ottamatta kirjallisesti saatu palaute oli erittäin positiivista ja sädehoitojakso näiden perusteella oli kokonaisuudessaan ollut myönteinen kokemus potilaille. Palautteissa mainittiin esimerkiksi henkilökunnan ystävällisyys ja ammattitaitoisuus, hoidon sujuvuus, hyvä huolenpito potilaista sekä kiireettömyyden tuntu. Ainoastaan yksi parannusehdotus tuli esille koskien laskutusta, eikä tämäkään palaute koskenut suoranaisesti sädehoitotoimintaa.

Potilaiden (n=13) kokemus sädehoitotoiminnan laadun toteutumisesta ilmeni myös näin:

- » "Olen todella kiitollinen saamastani hoitoon liittyvästä työstänne ja ystävällisestä palvelusta + joustavasta päiväohjelmasta."
- » "Tiedän, että tänä päivänä hoitajilta vaaditaan ns. "tulosta" työnteossa. Teiltä sitä kiirettä ei havainnut päällepäin, mikä on todella hyvä asia. Jossain paikoin esimerkiksi kotihoidon puolella olen kuullut ensimmäiseksi sanottavan sanan "KIIRE", joka ei ainakaan paranna hoito- ja potilassuhdetta. Teillä tätä kiirettä ei havainnut "
- » "Hoito on kaikin puolin ollut hyvää."
- » "Laskun tulo ylätti 9. käynnin jälkeen, vaikka hoitoja oli 25. Olisin mielellään maksanut kaikki kerralla eli viiden viikon jälkeen. Kysykää potilaalta, miten haluaa maksaa, ei vähittäismaksua."
- » "Kiitokset saamastani sädehoidosta ja ystävällisestä palvelusta. Työniloa ja jaksamista töissä."
- » "Lämmin kiitos koko henkilökunnalle ystävällisestä ja ammattitaitoisesta palvelusta!"
- » "Henkilökunta on erittäin ammattitaitoista ja ystävällistä. Tunsin, että minusta todella haluttiin pitää hyvää huolta."

Saatujen palautteiden perusteella voidaan päätellä, että sädehoitoyksikön toiminnan laatu on toteutunut erittäin hyvin potilaiden näkökulmasta. Toisaalta myönteiset ja kiitolliset palautteet sädehoitojaksosta voivat osittain johtua potilaiden helpotuksen tunteesta pitkän ja mahdollisesti uuvuttavankin sädehoidon päätyttyä. Joidenkin potilaiden sädehoitojakso on voinut kestää useammankin kuukauden, joten tällaisen urakan suorittamisen jälkeen olo oli varmasti monella helpottunut ja toiveikkuus tulevasta saattoi näkyä potilaiden myönteisenä asenteena koko hoitoprosessia kohtaan. Mahdolliset pienet esille tulleet epäkohdat sädehoidon aikana saattoivat unohtua siinä vaiheessa, kun hoidot olivat tulleet päätökseen. Erityisesti kuratiivista sädehoitoa saaneilla potilailla toivo syövän paranemisesta on yleensä niin vahva ja todellinen, että hoitoa suorittaneen henkilökunnan ammattitaitoon luotetaan täysin.

Potilaslähtöisen sädehoitotoiminnan laadunarvioinnin kehittäminen

Yksi kyselylle asetetuista tavoitteista oli toiminnan kehittäminen Pohjois-Karjalan keskussairaalan sädehoitoyksikössä. Kyselyn palautteiden perusteella toimintaa voidaan kehittää potilaslähtöisempään suuntaan ja ottaa jatkossa huomioon mahdolliset esille tulevat epäkohdat. Kooste laadullisesta osiosta ei kuitenkaan antanut juurikaan vinkkejä siihen, miten jo selkeästi hyvää ja laadukasta toimintaa voitaisiin kehittää edelleen, joten pelkästään kirjallisten palautteiden perusteella toiminnan kehittäminen voi olla haastavaa. Kysely oli kuitenkin sädehoitoyksikön laaturyhmälle eräänlainen kyselylomakkeen esitestaus, jonka pohjalta itse kyselylomaketta ja kyselyn toteutustapaa voidaan tulevaisuudessa kehittää siten, että se tuottaa yksityiskohtaisempaa palautetta ja kehitysideoita. Esimerkiksi kyselyn voisi jakaa potilaille jo silloin, kun sädehoidot ovat suunnilleen puolivälissä. Tällöin sädehoitoyksikkö, henkilökunta mukaan luettuna, on ehtinyt tulla potilaille tutuksi, mutta sädehoitokertoja on vielä jäljellä, jotta annettu palaute ehtii vaikuttaa yksikön toimintaan potilaan vielä ollessa sädehoitojaksollaan.

Toiminnan laatua kehitettäessä potilaslähtöisyyden huomioiminen on suuressa roolissa [\[1\]](#) [\[2\]](#) [\[3\]](#), minkä vuoksi edellä mainittu kysely onkin hyvä keino saada potilaan ääni kuuluviin. Potilailla on toki aina mahdollista antaa sädehoitoyksikölle palautetta ilman erillisiä kyselyitäkin, mutta tällainen anonyymisti palautettava kyselylomake madaltaa kynnystä tuoda esille omat mielipiteensä sekä ottaa kantaa toiminnan laatuun. Saadun palautteen perusteella Pohjois-Karjalan keskussairaalan sädehoitoyksikkö tarjoaa laadukasta ja potilasta huomioonottavaa

sädehoitoa, mutta tästä huolimatta yksikön toimintaa on hyvä aina pyrkiä kehittämään entistä potilaslähtöisempään ja näin ollen toiminnan laatua parantavaan suuntaan.

Lähteet

1. [△Boivin, A., Lehoux, P., Lacombe, R., Burgers, J. & Grol, R. 2014. Involving patients in setting priorities for healthcare improvement: a cluster randomized trial. Implementation Science 9, 24.](#)
2. [△Kötter, T., Schaefer, F.A., Scherer, M. & Blozik, E. 2013. Involving patients in quality indicator development – a systematic review. Patient Preference and Adherence 7, 259–268.](#)
3. [△Sharma, A.E., Angel, L. & Bui Q. 2015. Patient Advisory Councils: Giving Patients a Seat at the Table. Family Practice Management. 22 \(4\), 22–27.](#)

Metatiedot

Nimeke: Sädehoitotoiminnan laadun tarkastelua

Tekijä: Pitkänen Mari; Jussila Aino-Liisa

Aihe, asiasanat: asiakaskokemus, kyselytutkimus, laadunvarmistus, syöpähoidot, sädehoito

Tiivistelmä: Pohjois-Karjalan keskussairaalan sädehoitoyksikössä noudatetaan SiunSote-Pohjois-Karjalan sosiaali- ja terveyspalvelujen kuntayhtymän laatupolitiikkaa. Sädehoitoyksikön oman laatujärjestelmän tarkoituksena on varmistaa laadukas sädehoitotoiminta, johon liittyy olennaisesti hoidon toteuttaminen hyvien sädehoitokäytäntöjen mukaisesti, asiallinen sekä avoin sisäinen ja ulkoinen viestintä, tietoturvallisuus potilastietoja käsiteltäessä, päivittäisen työskentelyn ja toiminnan tasa-arvoisuus ja työyhteisön ohjeiden mukaan toimiminen sekä tasapuolinen työnjako. Laadun tulee näkyä sädehoitoyksikön jokapäiväisessä toiminnassa siten, että jokainen potilas saa taustoistaan, terveydentilastaan ja hoitokohteesta riippumatta ja perustellusti mahdollisimman hyvää, asiantuntevaa, suunniteltua ja korkeatasoista hoitoa jokaisena hoitopäivänä. Helmi- ja maaliskuussa 2018 toteutettiin potilaille suunnattu anonyymi kysely, jonka tarkoituksena oli kuvailla sädehoitotoiminnan laadun toteutumista sädehoitojakson aikana. Saatujen palautteiden perusteella voidaan päätellä, että sädehoitoyksikön toiminnan laatu on toteutunut erittäin hyvin potilaiden näkökulmasta. Toisaalta myönteiset ja kiitolliset palautteet sädehoitojaksosta voivat osittain johtua myös potilaiden helpotuksen tunteesta pitkän ja mahdollisesti uuvuttavankin sädehoidon päätyttyä.

Julkaisija: Oulun ammattikorkeakoulu, Oamk

Aikamääre: Julkaistu 2018-12-05

Pysyvä osoite: <http://urn.fi/urn:nbn:fi-fe2018120349698>

Kieli: suomi

Suhde: <http://urn.fi/URN:ISSN:1798-2022>, ePooki - Oulun ammattikorkeakoulun tutkimus- ja kehitystyön julkaisut

Oikeudet: CC BY-NC-ND 4.0

Näin viittaat tähän julkaisuun

Pitkänen, M. & Jussila, A-L. 2018. Sädehoitotoiminnan laadun tarkastelua. ePooki. Oulun ammattikorkeakoulun tutkimus- ja kehitystyön julkaisut 64. Hakupäivä xx.xx.2018. <http://urn.fi/urn:nbn:fi-fe2018120349698>.